

REMBRANDT

100 tekeningen

Peter Schatborn Jeroen Giltaij

REMBRANDT
100 tekeningen

Peter Schatborn Jeroen Giltaij

WBOOKS

Inhoudsopgave

Pagina 7 **Voorwoord**

Pagina 9 **Inleiding**

Pagina 15 **Rembrandt 100 tekeningen**

Pagina 159 **Bibliografie**

Pagina 160 **Colofon**

Inleiding

Het leven van Rembrandt

Rembrandt was een uitzonderlijk veelzijdig kunstenaar met een groot oeuvre. In meer dan 40 jaar maakte hij schilderijen, tekeningen en prenten. Hij werd op 15 juli 1606 in Leiden geboren. Tussen 1621 en 1624 was hij daar in de leer bij de schilder Jacob Isaaks van Swanenburg (ca. 1571-1638) en in 1625 was hij in Amsterdam zes maanden de leerling van Pieter Lastman (1583-1633), schilder van voorstellingen uit de Bijbel, de mythologie en de geschiedenis van de oudheid. De tekeningen van Lastman zijn een uitgangspunt geweest voor de tekenaar die Rembrandt zou worden. Na zijn verblijf in Amsterdam vestigde Rembrandt zich als zelfstandig kunstenaar in Leiden in het huis van zijn ouders. Uit deze Leidse periode zijn van hem voornamelijk tekeningen van figuren bewaard, waarvan enkele voorstudies zijn voor schilderijen en etsen. Stadgenoot Jan Lievens (1607-1674), die eerder ook leerling van Lastman was geweest, en Rembrandt waren vrienden en rivalen. Ze hebben elkaar zichtbaar beïnvloed. In Leiden had Rembrandt al zijn eerste twee leerlingen. Van 1631 tot 1635 werkte hij in Amsterdam bij de schilder en kunsthandelaar Hendrick Uylenburgh (ca. 1587-1661). In diens atelier schilderde hij vooral portretten en hij maakte er etsen. Tekeningen zijn er uit die periode minder bekend, waarschijnlijk wegens de vele portretopdrachten. In 1634 trouwde hij met Hendricks nicht Saskia Uylenburgh (1612-1642) en een jaar later vestigde hij zich als zelfstandig kunstenaar in de Nieuwe Doelenstraat in Amsterdam. Rembrandt is toen meer gaan tekenen. Een van de redenen daarvoor is dat hij veel leerlingen kreeg die kopieën naar zijn tekeningen maakten om zo in zijn stijl te leren werken. Naast figuurstudies tekende hij Bijbelse, mythologische en genrevoorstellingen, landschappen, dieren, bladen waar verschillende

figuren en koppen op staan, portretten en naakten. Ook maakte hij tekeningen in vriendenalbums en kopieën naar werk van andere meesters. Een belangrijk onderwerp vormden vrouwen met kinderen en in de nalatenschap van de zeeschilder Jan van de Capelle van 4 januari 1680 wordt een album genoemd *daerin sijn 135 tekeningen sijnde het vrouwenleven met kinderen van Rembrandt*. In 1637 woonde de kunstenaar aan de Binnenamstel naast een huis genaamd de Suijker-backerij, en in 1639 kocht hij een huis aan de Sint Anthoniesbreestraat, waar thans Museum het Rembrandthuis is gevestigd. Drie kinderen die Rembrandt en Saskia kregen zijn kort na de geboorte gestorven; alleen hun laatste zoon Titus (1641-1668) bleef in leven. Saskia overleed enkele maanden nadat hij geboren was. Geertje Dircks (ca. 1600-ca. 1656) kwam vervolgens bij Rembrandt wonen om voor hem te zorgen en met haar kreeg hij een relatie. In 1649 verliet Geertje Rembrandt en nam Hendrickje Stoffels (1623/26-1663) haar plaats in. In 1654 kreeg Hendrickje een dochter. Zij was niet met Rembrandt getrouwd, want in dat geval zou hij niet meer het vruchtgebruik van de erfenis van Saskia kunnen behouden en een erfdeel aan Titus moeten geven. Rembrandt had veel schulden en in 1656 werd om die reden alles in zijn huis geïnventariseerd. De lange lijst geeft een goed beeld van het vele werk van hem en van andere kunstenaars in zijn bezit. Nadat de verzameling was verkocht verhuisde Rembrandt in 1658 naar de Rozengracht en namen Hendrickje en Titus Rembrandts zakelijke belangen over. Hendrickje Stoffels stierf in 1663. Vijf jaar later overleed Titus, enkele maanden nadat hij in het huwelijk was getreden met Magdalena van Loo (1641-1669). Hun dochter, Titia van Rijn (1669-1725), werd na de dood van haar vader geboren. Rembrandt stierf op 4 oktober 1669 en werd op 8 oktober in de Westerkerk begraven.

- Rood en zwart krijt, penseel in bruin
- 190 x 240 mm
- 1630
- Verso: kleine figuurstudie, rood krijt (afb. 4a)
- In Rembrandts handschrift: HARMAN.GERRITS /vande Rhijn
- Oxford, The Ashmolean Museum, Chambers Hall Collection
- inv. WA1855.11

Deze tekening is in twee fasen tot stand gekomen. Eerst tekende Rembrandt met rood krijt drie figuurstudies, waarvan de middelste geïnspireerd was op het portret van zijn vader. Toen deze in april 1630 was gestorven heeft hij de rood krijt schets uitgewerkt tot een indrukwekkend portret met gesloten ogen, een teken dat hij was overleden.

De twee andere figuurstudies werden met penseel afgedekt. Ter ere van zijn vader heeft Rembrandt de naam met hoofdletters geschreven.

Afb. 4a
Verso: kleine figuurstudie,
rood krijt

- Rood en zwart krijt op lichtbruin geprepareerd papier
- 229 × 159 mm
- Gesigneerd: RHL 1631
- New York, Particuliere verzameling

De oude man zit en is van onderaf weergegeven. Zijn linker voet staat op een verhoging en de andere op de grond. Rembrandt gebruikte deze figuur in een grisaille, een schilderij voornamelijk in één kleur met verschillende tonen, *Jozef vertelt zijn dromen* (afb. 6a), dat 1633 gedateerd wordt. Jozef vertelde dat hij gedroomd had dat hij het ver zou

brenge en werd vervolgens door zijn jaloerse broers verkocht (cat. 33); later werd hij onderkoning van Egypte (Genesis 37: 1-36). Op het schilderij met een hoger gezichtspunt werd de linker voet op een stoof geplaatst. In 1638 maakte Rembrandt een ets met hetzelfde onderwerp, waar de zittende man ook op voorkomt (afb. 6b).

Afb. 6a
Rembrandt
Jozef vertelt zijn dromen
Grisaille, papier op karton,
55,6 × 39,7 cm
Gesigneerd: Rembrandt f. 1633
Amsterdam, Rijksmuseum
inv. SK-A-3477

Afb. 6b
Rembrandt
Jozef vertelt zijn dromen
Ets, 110 × 83 mm
Gesigneerd: Rembrandt f. 1638
Amsterdam, Rijksmuseum
inv. RP-O-OB-76

Jezus en de apostelen

- Pen in bruin, penseel in bruin, grijs, wit en groen, enig zwart en rood krijt
- 357 × 478 mm
- Gesigneerd: Rembrandt f 1634
- Haarlem, Teylers Museum
inv. o* 47

De voorstelling van deze grote uitgewerkte tekening geeft de na een gebed teruggekeerde Jezus bij de apostelen weer, die hij slapend vindt (Lucas 22:45). Rembrandt heeft één figuur slapend weergegeven en naast hem een andere die gaapt met de hand voor zijn mond. In een volgend moment zal Judas Jezus uitleveren aan de hogepriester. De grote tekening was mogelijk gemaakt om aan de muur te hangen.

Rembrandt.
f. 1634

Het laatste avondmaal

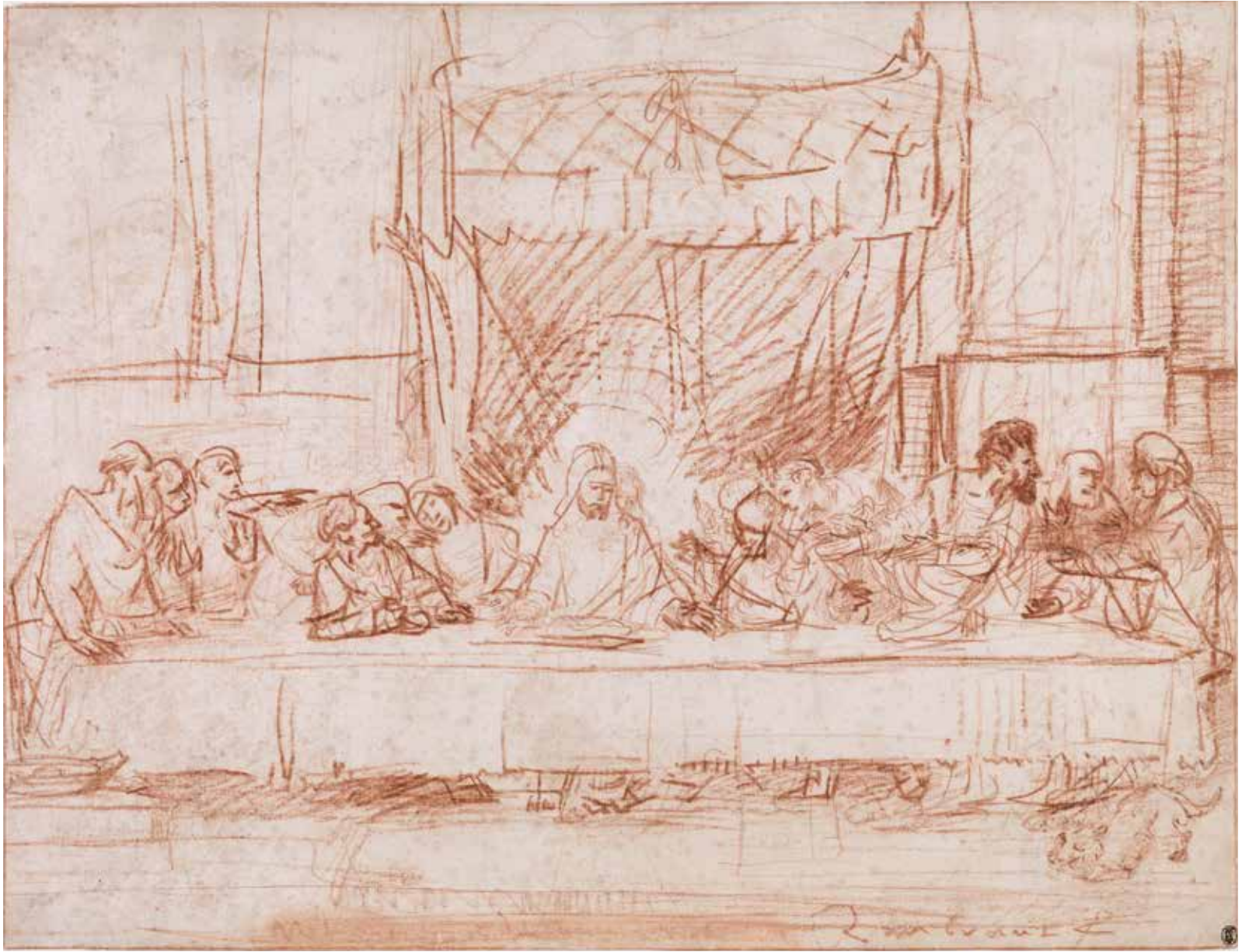
- Rood krijt
- 362 × 475 mm
- ca. 1635
- In Rembrandts handschrift: Wt...d.../ Rembrandt f
- New York, The Metropolitan Museum of Art, Robert Lehman Collection
inv. 1975.I.9674

De tekening werd gemaakt naar de gravure van Giovan Pietro Birago van ca. 1500, naar het fresco van Leonardo da Vinci van ca. 1496 (Milaan, Santa Maria delle Grazie). De voorstelling werd eerst met fijn krijt opgezet en daarna met donkere lijnen uitgewerkt, waarbij verschillende veranderingen werden aangebracht. Het moment is weergegeven dat Jezus zegt:

Ik verzeker jullie: een van jullie zal Mij uitleveren (Matteüs 26: 21). Jezus zit in het midden onder een baldakijn en Judas, de verrader, de vierde figuur van links, leunt achterover. Er zijn nog twee tekeningen van dit onderwerp, een die alleen het linker gedeelte weergeeft (Londen, British Museum) en de uiteindelijke versie met de pen van 1635 in Berlijn (afb. 14a).

Afb. 14a
Rembrandt
Het laatste avondmaal
Pen in bruin,
penseel in bruin en wit,
enig rood krijt, 125/129 × 385 mm
Gesigneerd: Rembrandt f. 1635
Berlijn, Staatliche Museen
zu Berlin, Kupferstichkabinett
inv. KdZ 3769

Colofon

Uitgave

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com

Samenstelling

Peter Schatborn, Jeroen Giltaij

Vormgeving

DeLeeuwOntwerper(s), Den Haag
Victor de Leeuw

ISBN 978 94 625 8508 9
NUR 646

Deze uitgave is tot stand gekomen dankzij de financiële steun van Fondation Custodia (Parijs, Frankrijk) Tavolozza Foundation GmbH (Berg, Duitsland), De Gijselaar-Hintzenfonds

© 2022 WBOOKS Zwolle/de auteurs

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

© c/o Pictoright Amsterdam 2022

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.